سیمای جوان و نەوچەوانی بەرزی لویی ئالتۆسێر

ژاک دریدا
لە فارسییەوە: ئایسا ئارام

سەرەتا پێموابێت دەمزانی ئەمڕۆ توانای قسەکردن و دۆزینەوەی وشەکانم نابێت، کەواتە داوای لێبوردن دەکەم لەوەی دەقەکە دەخوێنمەوە، هەروەها داوای لێبوردنیش دەکەم، کە ئەوەی دەیخوێنمەوە ئەو شتە نییە کە بڕوام پێیەتی و پێویستە بیڵێم (ئایا هیچ کەسێک دەزانێت لەم ساتەدا چی بڵێت؟) بەڵام لەگەڵ ئەوەی خامۆشی ئەگەر شتێکیتر نەدۆزێتەوە، رازیدەبێت، تەنیا کەمێک رووناکی لەو شتەی کە من دەمتوانی لە تاریکی رزگاری بکەم، ئەویش لە کاتێکدا کە لە خەندەقێکدا گرفتار ببووم و لەو قوڵاییەدا، بێگومان منیش وەک ئێوە، تووشی دڵەڕاوکێی چاوپۆشین لەم ساتە دەبووم.

دوێنێ هەواڵی مردنی ئالتۆسێرم بیست، کاتێک لە پراگ دەگەڕامەوە، شارێک کە ناوەکەی ئێستا لە چاوی منەوە ناشیرینە، بەڵام دەمزانی کاتێک دەگەڕامەوە، پێویستە پەیوەندی پێوە بکەم، بەڵێنم پێدابوو.

یەکێک لە ئامادەبووان لێرە، کە لە کاتی دوا پەیوەندیم لەگەڵ ئالتۆسێردا لای ئەو بوو، لەوانەیە بیری بێت کە بەڵێنم پێدابوو پەیوەندی پێوەبکەم و دوای گەڕانەوەم سەردانی بکەم. دوا وتەی ئەو، دوایین ئەو وتانەی بڕیار بوو من لە ئالتۆسێری ببیستم بەمشێوەیە بوو: «ئەگەر لە ژیاندا بووم، بەڵێ، پەیوەندیم پێوەبکەو وەرە بۆ سەردانم، پەلەبکە». من بۆئەوەی رێگەیەکی قوتاربوون لە نیگەرانی و خەفەت بدۆزمەوە، بە گاڵتەوە پێموت: «باشە، من پەیوەندیت پێوەدەکەم، بۆئەوەی دڵنیابم.»

Jacques Derrida

لویی کاتم لەدەستداوە و ئیتر توانای ئـەوەم نییە بانگتبکەم، یـان لەگەڵ کەسێک بـدوێـم، لەگەڵ تـۆش (تـۆ لە هەمانکاتدا زۆر لە من دووری و زۆریش لە من نزیکی، لە من، لە ناخی مندا) و خراپتر لـەوەش ناتوانم بۆ کەسانێتر لەبارەی تۆوە بدوێم، ئەگەر ئەوان وەک ئەو کەسانەی لێرە ئامادەبوون، هاوڕێ و دۆستی ئێمەبن.

مـن دڵـی ئـەوەشـم نییە، یادێک لـە هەرچییەک بـووە بـکـەمـەوە، یان پێداهەڵدانێک بێنمە سەرزمانم، وتە زۆرە و ئەم ساتە بۆ ئەوە گونجاو نییە. هاوڕێیانی ئێمە، هاوڕێیانی تۆ کە ئەمڕۆ لێرە ئامادەن، دەزانن بۆ چی قسەکردن لـەم سـاتـەدا چەندێک بێشەرمانەیە، بەڵام بەڕاستی خامۆشی کۆتایی نییە. من ناتوانم پێشبینی دوورکەوتنەوە لە خامۆشیش بکەم، وەک ئـەوەی گوایە تۆش لە ناخی مندا ناتوانی لێی دوور بکەویتەوە.

لە کاتی مردنی کەسێک کە لێتەوە نزیکە، یان مردنی هاوڕێیەک، کاتێک لەگەڵ ئەو لە زۆر شتدا هاوبەشبوویت (لەمبارەیەوە، من زۆر چانسم هەبووە بـۆ مـــاوەی ٣٨ ســاڵ و بـە هـــەزار ڕێـگـەی سەرسوڕهێنەر ژیـانم لەگەڵ «لویی ئالتۆسێر» گرێ دراو بـووە، لە سـاڵـی ١٩٥٢وەوە کـە «تیمساح» لە نوسینگەکەی کاتێک خوێندکارێکی گەنج بووم منی وەرگرت، دواتر من لە هەمان نوسینگەدا لەگەڵ ئەو بۆ ماوەی نزیکەی ٢٠ ساڵ کـارمـکـرد)، کاتێک مرۆڤێک بەو باشییە ساتە خۆشەکانی و

پێکەنینەکانی ئـەو ڕۆژە تێپەڕیوانەی بیردێتەوە، ساتی کـارە مـانـدووکـەرەکـان، وانەوتنەوە، بیرکردنەوە لە باسە سیاسی و فەلسەفیەکانی بیردەکەوێتەوە، یان زیاتر لەوانەش زامداربوون و خراپترین ساتەکان، هەڵچوونەکان و ماتەمینیەکان بۆ مردنی ئەم هاوڕێیە، هەمووتان دەزانن لەبەرئەوەی گـورزی ئـازاری ویـژدان کە بە دڵنیاییەوە لە خۆپەرستییەوە سـەرچـاوەی گـرتـووە و پڕە لە خۆپەرستی، بـەڵام لە هەمانکاتدا کۆنترۆڵناکرێت و لە شکۆوە بۆ ئارامگرتن و بەزەیی هاتەوە بە خۆیدا، واتە خۆت ناچاربکەیت بەزەییت بە خۆتدا بێتەوە، باسدەکات و بە شێوەیەک دەیگێڕێتەوە کە (من وا دەکەم، چونکە ئەم بەڵێنە بەردەوامە هەرگیز هەڵەناکات، هەرچۆنێک بێت بۆ گێڕانەوەی ڕاستی ئەو، هەستی هاودەردییە).

«بـەشـێـک لـە ژیـانـی مـن، بـە تـەواوی ڕێگەیەکی بـەرەوژورو گـرنـگ لـە خـودی بوونی مندا ئەمڕۆ نەماوە، کۆتایی پێهاتووە، لـەمـڕووەوە لەگەڵ لویی گیانی بەخشیوە بـۆ ئـەوەی وەک رابـوردوو لـەگـەڵ ئەو بمێنێتەوە، بەڵام ئێستا بێ هیچ گەڕانەوەیەک لـە سـنـوورەکـانـی تـاریـکـیـدایـە». ئـەوەی کۆتاییدێت، ئـەوەی لـویـی لـەگـەڵ خۆی دەیبات، تەنیا شتێک لێرە و لەوێ نییە، کە من و لویی لەم یان لەو ساتدا بە هاوبەشی پشکێکمان تێیدا هەبووبێت، بە پێچەوانەوە ئەوە جیهانە، خواستەی وشەیی لە جیهان بە دڵنیاییەوە جیهانی ئەو، بەڵام ئەو جیهانەی کە منیش تێیدا ژیـاوم، کە ئێمە تێیدا لە چیرۆکێکی ڕاستەقینەدا ژیاوین، چیرۆکێک بە هیچ شێوەیەک شوێنگرەوەیەکی نابێت و جۆرێک هەست بە هەر یەکێک لە ئێمە دەبەخشێت، ئەگەر ئەو هەستە بۆ من و ئەو یەکسانیش نەبێت. ئەمە جیهانێکە تەنیا بۆ ئەم دووانەمان دەتوانێت جیهان بێت، تەنیا جیهان، هەمان ئەوەی کە دەچێتە روبارەوە و هیچ یادگاریەک لێی قوتار نابێت (ئەگەر ئێمە یادگاریەکیش لای خۆمان بهێڵینەوە، لە ڕاستیدا ئێمەش هەمان شتدەکەین).

هـەرچـەنـدە مـن لـەم جـوڵانـەوەیـەدا پەی بە توندوتیژیەک دەبـەم کە بە دوای مەرگی هاوڕێیەکەوەیە، هیچ مەیلێکم بۆ دوورکەوتنەوە لێی نییە، ئەمە تەنیا ڕێگەی هێشتنەوەی لویی لـە ناخی مـنـدایـە، بۆ پاراستنی خۆم لە ڕێگەی پاراستنی لویی بە هەمانشێوە کە باوەڕم پێی هەیە و هەموومان گیرۆدەی ئەم کارەین، هەر یەکەو لەگەڵ یادگاریەکانی خۆیدا، پارچەیەکی تایبەت بە خۆی کە لەم مێژووەش دابـڕاوە بە میراتی دەبەین - ئەمەش مێژوویەکی دەوڵەمەند و تاکە، یەکێک لە تراژیدیا لەناوبەرەکان و لـە هـەمـان کاتیشدا بـاوەڕ پێنەکراو و جیا نەبووەوە لە مێژووی سەردەمی ئێمە، لـە تـەواوی مـێـژووی فەلسەفی و سیاسی و جیۆپۆلەتیکی سـەردەمـی ئێمە گرنگترە - مێژوویەک کە هەر یەکێک لە ئێمە بە هۆی ئەزمونەکانی خۆیەوە بە تێگەیشتنی گەیشتووە- جوانترین و مەترسیدارترین ئـەزمـونـەکـان، بـەڵام هـەمـوویـان لـەگـەڵ ئەو مەترسیانەی لێیان چاوەڕواندەکرێت گـرێـدراون و نـاوی لـوی ئالتۆسێر-یان لەگەڵدایە.

پـێـمـوایە بـتـوانـم لـەلایـەن سـەرجـەم ئـامـادەبـووانـەوە بەوشێوەیە دەربـبـڕم، کە ئـەوەی پەیوەندی ئێمە بـەم سـەردەمـەوە دیـاریـدەکـات، ئـەوە و ئـەوەی ئامانجی

ئەو جیهانەی کە منیش تێیدا ژیاوم، کە ئێمە تێیدا لە چیرۆکێکی ڕاستەقینەدا ژیاوین، چیرۆکێک بە هیچ شێوەیەک شوێنگرەوەیەکی نابێت و جۆرێک هەست بە هەر یەکێک لە ئێمە دەبەخشێت، ئەگەر ئەو هەستە بۆ من و ئەو یەکسانیش نەبێت.

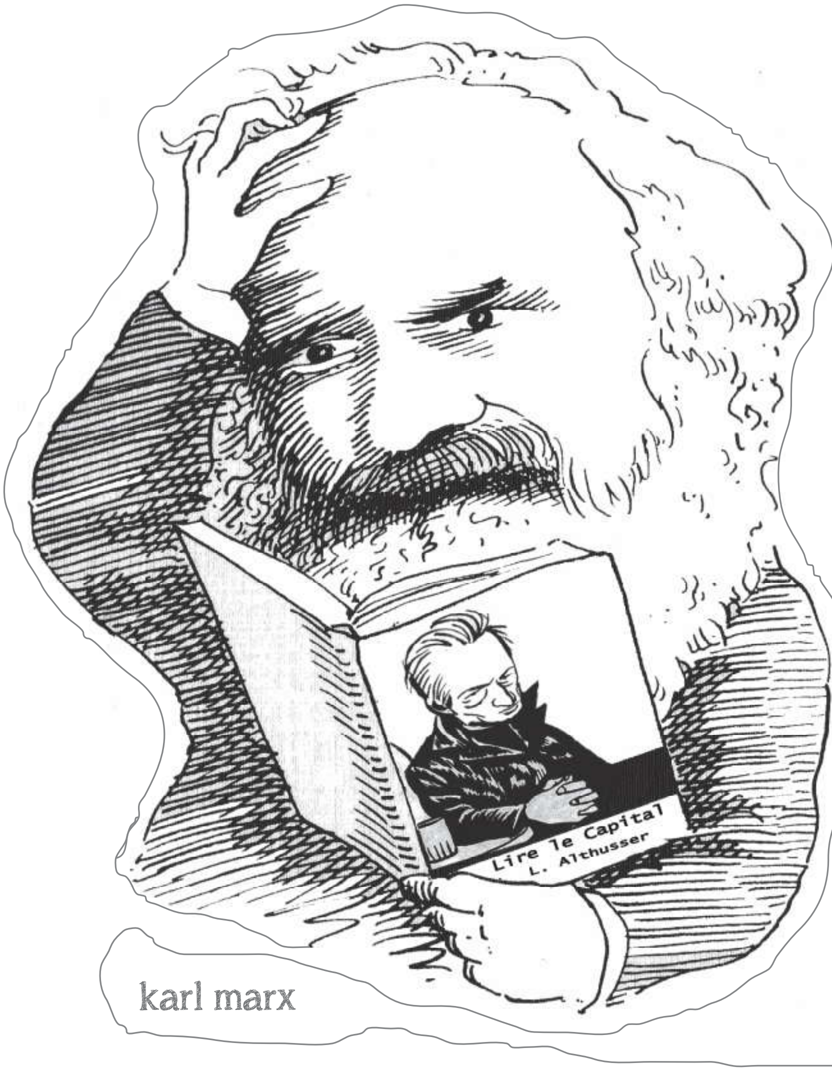

لێکۆڵینەوەی ئەو، دەستمایەی تاقیکاری ئەو، بە ناخۆشییەوە لە مەترسی گەورەترین تاوانەکاندا بووە، ئەوەندەی ئەو پێداگر، پڕ لە نیگەرانی، دەسەڵاتخواز و لە هەمانکاتدا نیگەران، دژ یەک، پێداهەڵدان بە خۆیدا بوو، هەروەها پڕ جۆش و خرۆش بوو، جۆش و خرۆشێک کە ساتێک ئارامی بۆ نەدەهێشتەوە، چونکە ئەوی لە هەموو شتێک بێبەشکرد (بە ئاوازە زێدەڕۆییەکانی، بیابان، پانتایی گەورەی خامۆشی، کشانەوە سەرسامکارەکانی، ئەو وەستانە کاریگەرانەی کە خۆیان دەبنە قوربانی وەستانەکە، هێرشە بەهێز و هەڵچوونە تووڕەکانی یەک بە یەکی بەرهەمەکانی کە شوێنپێی سوتانی هەیە، ئاماژەن بۆ سەرەتای تەقینەوەی گڕکانێک. لویی ئالتۆسێر لە زۆر ژیان تێپەڕی -بەر لە هەر شتێک ژیانی ئێمە و ژیانی پڕ سەرکێشی تایبەتی، مێژوویی، سیاسی ئەو. زۆر باس هەن، بوونی ئەو دەخەنەڕوو، ئاڵۆزی کرد و خستیە ژێر کاریگەری خۆیەوە و سەرجەم ئەمانەی بە هۆی هێزی درەوشاوە و ئەندێشەکانیەوە، خووی ئەو بۆ بوون، فێرکردن و وتەکانی، دژیەکی و جیاوازیەکانیشی ملکەچدەکرد.

ئەو راستییەی کە ئێمە هەر یەکێکمان پەیوەندیەکی جیاوازی لەگەڵ لویی ئالتۆسێر هەبووە (من تەنیا باسی فەلسەفە و سیاسەت ناکەم)، ئەو راستییەی هەر یەکێک لە ئێمە بە ڕێگەی تایبەتی خۆی دەیزانێت،

گۆشە نیگایەک لەو نهێنیە (نهێنیەکی بێکۆتا بۆ ئێمە و بەشێوەیەکی تەواو جیاواز بۆ ئالتۆسێر)، ئەو راستییەی کە لویی لە دیدی خەڵکەوە تایبەت بوو، لە کاتە جیاوازەکاندا، لە زانکۆ و دەرەوەی زانکۆ، لە شەقامی (ئلم) یان هەر شوێنێکی تری فەرەنسا، لە ناو حزبی کۆمۆنیست، حزبەکانی تر و زیاتر لە سەرجەم حزبەکان، لەناو ئەوروپا و دەرەوەی ئەوروپا، ئەو راستییەی کە ئێمە هەر یەکێکمان ئالتۆسێرێکی جیاوازمان خۆشدەویست، هەندێک کات لەم یان ئەو دەیەیەدا (لەبارەی منەوە بە هۆی خۆشبەختیمەوە تا کۆتا کات) - ئەم زۆری بەخشینە، ئەو زۆرەی کە هی ئەو بوو، ئێمە ناچاردەکات هەنگاوەکانی ئەو کۆبکەینەوە و ئاسانییکەین، هێڵێکی رۆیشتن وێنابکەین، بە دوای سودمەندیەکدا بگەڕێین، مۆری هەڵە لە هەندێک شت بدەین یان بەشێوەیەکی تۆڵەسێنەرانە هەڵوێست وەرگرین و بە تایبەتی ئەگەر مانەوێت هەژماری بکەین، ئەو بخەینەوە ژێر کۆنترۆڵی خۆمانەوە، یان ئەگەر مانەوێت دەست بەسەر ئەو شتەدا بگرین کە مەحاڵ بووە دەستی بەسەردا بگیرێت، پێویستە بە هەمانشێوە مێنێتەوە. ئێمە هەمووومان هەزار روخسارمان هەیە، بەڵام ئەوانەی ئالتۆسێر دەناسن، دەزانن ئەم یاسایە لەودا بەشێوەیەکی سەرسوڕهێنەر بەرجەستە دەبوو. بێشەرمی کارنامەی ئەو لە سەرەتادا لە کارێکدایە کە دەیهێنێتەدی یان دەیخاتە مەترسییەوە.

ئێمە هەمووومان هەزار روخسارمان هەیە، بەڵام ئەوانەی ئالتۆسێر دەناسن، دەزانن ئەم یاسایە لەودا بەشێوەیەکی سەرسوڕهێنەر بەرجەستە دەبوو. بێشەرمی کارنامەی ئەو لە سەرەتادا لە کارێکدایە کە دەیهێنێتەدی، یان دەیخاتە مەترسییەوە

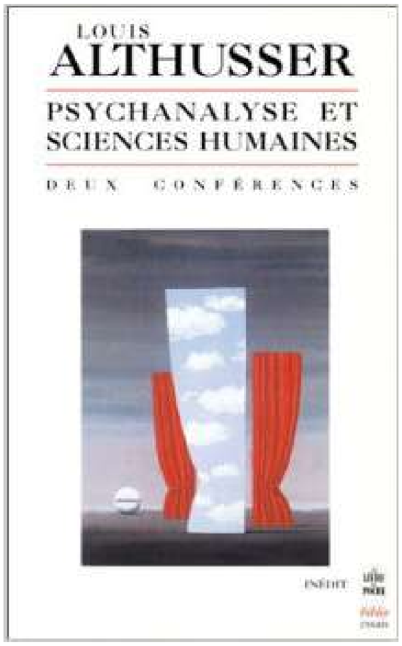

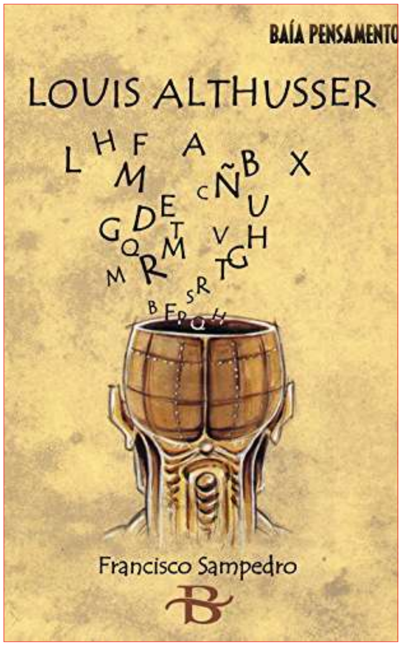

من کێشەیەکم نییە باس لەو کاروبارە بکەم (بە هەمان ئەو شێوەیەی کە پێویستە وا بکەین) لە نێوان من و ئەودا دووری دروستدەبوو یان دەگەیشتە

ڕوبەڕووبوونەوەی ئێمە (بەشێوەیەکی ئاڵۆز یان بێجگە لە ئەو، هەندێک کات تێکەڵ لەگەڵ هەڵچوون، لەبارەی بابەتە بچووک و گەورەکان) چونکە ئەوانە هەرگیز توانای ئەوەیان نەبوو هاوڕێیەتیمان ساردبکەنەوە و لەگەڵ سەرجەمی ئەو جیاوازیانەدا من ئەوم بە خۆشەویسترین دەزانی. لەگەڵ ئەوەی هەر شتێک، کە دەیتوانی بێتەهۆی جیابوونەوە، یان دوورکەوتنەوەی ئێمە لە یەکتری، من هەرگیز توانای ئەوەم نەبوو چاودێری ئەوە بکەم، کە بەسەر ئەو دێت یان بە مێشکیدا دێت. من لە دڵەوە لەبەر سەرجەمی ئەو شتانەی، کە لە ڕێگەی ئەوەوە سەردەمی گەورەیی منی گرتەوە و دێرینیەکەی بۆ ئەو کۆبوونەوە دادوەریانە دەگەڕێتەوە کە ئێمە ئێستا بیری لێدەکەینەوە و لە بەرامبەر ئەوەشدا کە جێگرەوەیەکی نابێت، لە هەمان دۆخدام.

بە دڵنیاییەوە ئەوەی کە ئەمڕۆ لە هەر شتێکی تر بەرجەستەترە و لەبەرچاوەمە، زیندوتر، نزیکتر و پڕ بەهاتر لە هەموو شتێکە، سیمای جوانی لویی-ە، بەو ناوچەوانە بەرز و پێکەنین و هەرشتێکی تر لەودا، لە ساتەکانی ئارامیدا هەر شتێک کە نەرم ونیان دەردەکەوێت.

ئەوەی ئەمڕۆ بە زیندوترین دەردەکەوێت، درەوشاوەیی ئەو ڕوخسارەیە کە بەیەکەوە دەرخەری نەرمی و ڕەقییە و بەردەوام لەنێوان دەسەڵاتخوازی و ئارامگرتندا شوێنگۆڕکێدەکات، بە هەمانشێوە کە تاوناتاوێک هەڵچوونەکانی ئەوەیان لەخۆدەگرت. ئەوەی لە هەر شتێک زیاتر لەودا خۆشمدەوێت، کە لەوانەیە هەمان ئەوە بێت من بۆ خۆی کێشدەکات، ئەوەش بەهۆی ئەوەو بووە، کە کەسانێتر باشتر لە من دەیانناسی و زیاتر لێیەوە نزیکبوون، واتا و گەورەیی خۆی بوو، گەورەییەکی تایبەتی هاوشێوەی شوێنێکی نمایشی سیاسی تراژیدی کە تێیدا کارێکی گەورەتر لە ژیان هەیە، کارێک کە جەستەی ڕاستەقینەی ئەکتەرەکانی تێکدەشکێنێت، یان بەلاڕێدادەبات. کاتێک کە دەنگدانەوەی

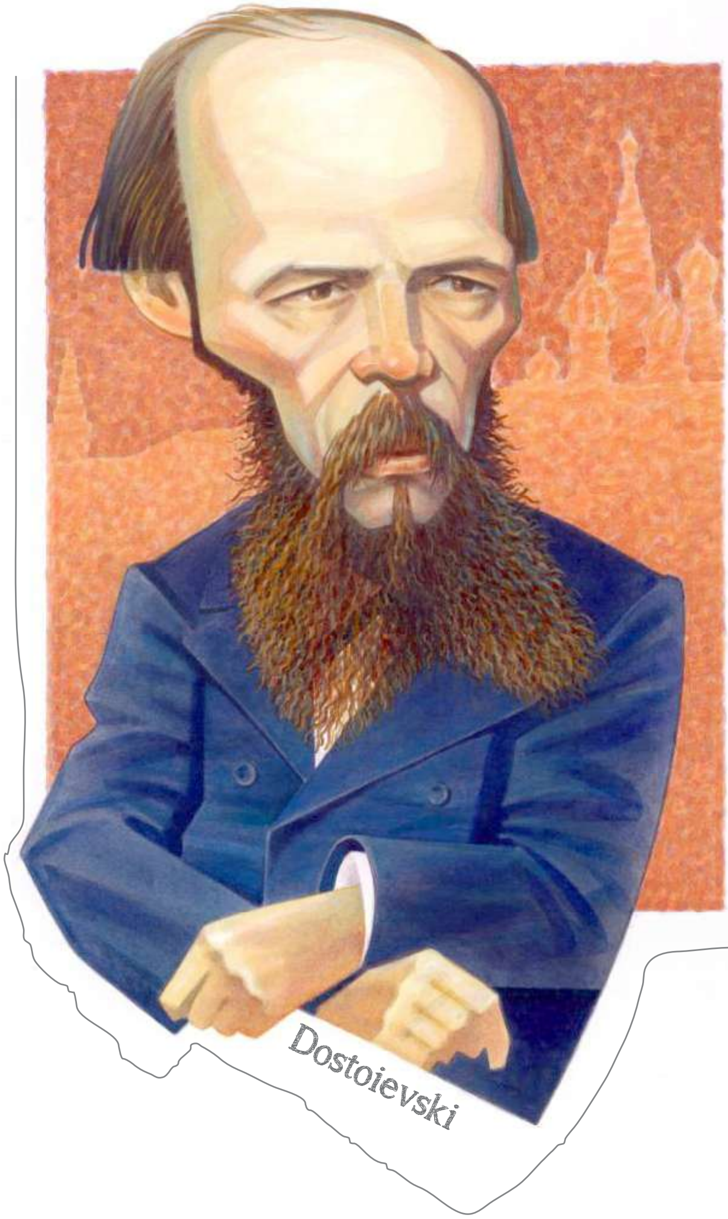

ناوە تایبەتیەکان هاوشێوەی تیر، یان کوێرە رێگە، لە بەرامبەر سەرزەوییەک کە مەبەستە ئازادبکرێت، کۆدەکرێتەوە، وتەی گشتی لەبارەی ئالتۆسێر، کۆمەڵێک ناوی وەک (مۆنتسکیۆ، رۆسۆ، مارکس، یان لینین) دەداتەوە.

کەسانێک کە هەندێک کات لە پشت پەردەی نمایشە سیاسیەکەوە ئامادە دەبن و تێڕوانینێکیان بۆ ئالتۆسێر هەبوو، ئەوانەی سەردانی بەشی چاودێری نەخۆشخانەیان کرد و لەگەڵیدا مانەوە، بە باشی ئاگادارن ئەگەر یادی کەسانی وەک پاسکال و دایستایۆفسکی و نیتچە و ئارتو نەکەنەوە، شتێک قەرزداری راستی دەبن.

لە ناخی بوونمدا دەزانم ئالتۆسێر دەنگی من نابیستێت، ئەو تەنیا لە ناخی مندا گوێی لە من دەبێت، لە ناخی ئێمەدا، من دەزانم لە ناخی خۆمدا دەنگی ئەو لە بەرامبەرمدا دەوەستێتەوە و ناهێڵێت وانیشان بدەم کە لەگەڵ ئەو دەدوێم، هەروەها من دەزانم، کە ناتوانم شتێک فێری ئێوە بکەم، کە لێرە ئامادەبوون، چونکە لێرە ئامادەبوون.

بەڵام بە ئاسمانی ئەم ئارامگایەوە، لەسەروو ئێوەوە، من دەچمە خەیاڵەوە و رووی وتەکانم لەو کەسانەیە، کە بەدوایدا هاتوون یان هەر لە ئێستاوە بە دوای ئێمە و ئەو کەسانەی کە من دەیانبینم هاتوون، زۆر بەپەلەن، هەلی تێگەیشتن، شیکار، رێکخستن، چاکسازی، کەمکردنەوە، سنوردانان، ئاسانکردن و دادوەریان نییە.

بە واتایەکیت ر خائینەکان، ئەو کەسانەی کە هەن نین، کە نەزانن لێرە نەبن، لێرەدا چارەنووسێکی تاک، بابەتی پەلەقاژێیبوون، ئەندێشەکان، سیاسەت بە شێوەیەکی جیانەکراوە لەنێواندایە. من داوا لە ئەوان دەکەم هەوڵبدەن و کاتێک تەرخانبکەن و گوێمانلێبگرن، بۆئەوەی ئارامگرانە ئەو نهێنیانە بکەنەوە، کە لە سەردەمی ئێمەدا دەتوانرێت لەبارەی ژیان، کارنامە و ناوی لویی ئالتۆسێر نیشانبدات یان پشتڕاستیبکاتەوە. نەک تەنیا لەبەر ئەوەی ئەم چارەنووسە شایانی رێزە، بەڵکو لەپاڵ ئەم زامە کراوانەدا، ئەو زام و ئومێدانەی ئەوان لەم چارەنوسەدا دوبارە دەیناسن، بێگومان ئەوەی بۆ بیستن، خوێندنەوە، پەی بردن بە ئەندێشە و ئەنجامدان بەجێماوە، شتێکی مەترسیدار فێری ئەوان دەکات.

من تا ئەو کاتەی زیندووم، واتە تا ئەو کاتەی ئەو یادگاریەی لویی ئالتۆسێر لای من داناوە، بۆ ئەوەی لەگەڵ ئەو بژیم، لە ناخی مندا بپارێزرێت، ئەمە ئەو شتەیە پێمخۆشە بیری ئەو کەسانەی بێنمەوە، کە لەم سەردەمەنین، یان کاتی ئەوەیان نەبووە روویتێبکەن. ئەمە ئەو شتەیە کە ئومێدم پێی هەیە رۆژێک بە روونی دەریبڕم، بێئەوەی ماڵئاوایی لە لویی ئالتۆسێر بکەم. ئێستا دەمەوێت هەلی قسەکردن بەو بدەمەوە بۆ دوا وتە.

دوێنێ شەو تا درەنگانێک بەرهەمەکانی ئەوم دەخوێندەوە، بەڵام ئەم وتەیەی پێش ئەوەی لەبارەی خوێندنەوەیەوە بڕیاربدەم، یان هەڵبژێرم خۆی سەپاند بۆ ئەوەی لێرەدا بیگێڕمەوە، کە لە یەکەم کارەکانی ئەوە، «بەڵێ، ئێمە لە سەرەتادا ئەو ئۆرگانە یەکماندەخات کە نمایشە، بەڵام ئێمە بە قوڵی زیاتر لە رێگەی هەمان ئەو ئەفسانانەوە یەکدەگرین، هەمان ئەو بنچینانەی، کە ئێمە بێئەوەی دەریبڕین، کۆتوبەندمان دەکات، بە هەمان ئەو ئایدۆلۆژیایەی کە بەشێوەیەکی خۆویستانە ژیاوە. بەڵێ، لەگەڵ ئەوەی ئەم نمونەیە زۆر هەژارانەیە، وەک (ئێڵ نوست میلان) ئێمە هەمان نان دەخۆین، تورەیی و هەڵچوونی هاوشێوە تاقیدەکەینەوە و ورێنەی لەوشێوەیە (بەلایەنی کەمەوە لە بیری خۆماندا، شوێنێک کە ئەو رووداوانەی ئەگەری روودانیان نزیکە گاڵتەمانپێدەکەن)، ئەگەر لە نائومێدیدا باسێکیتر نەخەینە ناو باسەکەوە. بەڵێ، هاوشێوەی دایکی ئازای دڵ لەبەردەم ماڵی خۆمان شەڕێکی هاوشێوەمان دەستپێکردووە، تاڵە موویەک لەولاتری خۆمان، لە ناخی خۆماندا، هەمان کوێری، خۆڵەمێشێکی لەوشێوەیە لە چاوانماندا و هەمان ئەو خاکەی ناو دەممان. ئێمە لە هەمان ئێوارە و سپێدەوە پشکی خۆمان وەردەگرین، واتە بێئاگاییمان. ئێمە لە چیرۆکێکدا هاوبەشین و هەموو شتێک لێرەوە دەستپێدەکات.»

سەرچاوە:

http://www.bashgah.net

louis althusser
karl marks